

І. ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПИТАННЯ

УДК 911.3

Смирнов Ігор Георгійович,
доктор географічних наук, професор

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна,
e-mail: smyrnov_ig@ukr.net

Гладка Катерина Миколаївна

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, e-mail: м. Київ, Україна
e-mail: Kate36@bigmir.net

СПА-ТУРИЗМ: ПРОВІДНІ ДЕСТИНАЦІЇ СВІТУ

Мета. Метою статті є комплексна оцінка світової індустрії СПА в розрізі шести провідних деestinaцій.

Методика. Методичні засади дослідження полягали в синтезі та аналізі зібраного авторами літературного та статистичного матеріалу. При цьому застосовувались табличний та картографічний методи.

Результати. Виконана характеристика провідних деestinaцій СПА-туризму на прикладі найвідоміших центрів в Болгарії, Німеччині, Франції, Чехії, Ізраїлі та Йорданії.

Наукова новизна полягає в комплексній характеристиці СПА-туризму наведених вище країн та розкритті їх ресурсної бази.

Практична значимість дослідження визначається його необхідністю для практичного розвитку туристичного бізнесу у якості інформаційної підстави формування СПА-турів.

Ключові слова: СПА-туризм, СПА-курорт, лікувально-оздоровчий туризм, таласотерапія, бальнеологія.

УДК 911.3

Смирнов Игорь Георгиевич,
доктор географических наук, профессор

Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченка, г. Киев, Украина
e-mail: smyrnov_ig@ukr.net

Гладкая Екатерина Николаевна

Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченка, г. Киев, Украина,
e-mail: kate36@bigmir.net

СПА-ТУРИЗМ: ВЕДУЩИЕ ДЕСТИНАЦИИ МИРА

Цель. Целью статьи является комплексная оценка мировой индустрии СПА в разрезе шести ведущих деestinaций.

Методика. Методические засады исследования заключались в синтезе и анализе собраного авторами литературного и статистического материала. При этом использовались табличный и картографический методы.

Результаты. Выполненная характеристика ведущих деestinaций СПА-туризма на примере самых известных центров в Болгарии, Германии, Франции, Чехии, Израиле и Иордании.

Научная новизна заключается в комплексной характеристике СПА-туризма приведенных выше стран и в раскрытии их ресурсной базы.

Практическая значимость исследования определяется его необходимостью для практического развития туристического бизнеса в качестве информационного основания формирования СПА-туров.

Ключевые слова: СПА-туризм, СПА-курорт, лечебно-оздоровительный туризм, таласотерапия, бальнеология.

UDC 911.3

Smyrnov Igor Georgiyovych,
Doctor of Geography Sciences, Professor
Gladka Kateryna Mykolaivna

Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine, e-mail: smyrnov_ig@ukr.net
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine, e-mail: Kate36@bigmir.net

SPA-TOURISM: THE MAIN DESTINATIONS OF THE WORLD

Purpose. The purpose of the article is a complex evaluation of the world SPA-toutism industry in terms of six key destination.

Methods. Methodical basic concepts concluded synthesis and analysis of reported and statistical information collected by the authors, at the same time tabular and cartographical methods were used.

Results. Characteristics of the key SPA-tourism destinations was accomplished by the example of the most famous centres in Bulgaria, Germany, France, the Czech Republic, Israel and Jordan.

Scientific novelty consists of complex characteristics of SPA-tourism mentioned - above countries and its related to resources base discovery

The practical significance research is defined by its necessity for practical development of tourist business as information reason for SPA-tourism formation.

Keywords: SPA-tourism, SPA-resort, health-related tourism, thalassotherapy, balneology.

Постановка проблеми. СПА-туризм – один з видів туризму, масштаби якого постійно зростають, а його темпи перевищують темпи розвитку індустрії туризму в цілому. В даний час СПА-туризм зайняв одну з лідируючих позицій серед інших видів відпочинку. За оцінками Всесвітньої туристської організації (UNWTO), лікування та оздоровлення відносять до числа найважливіших туристських мотивацій. За останні 15 років кількість поїздок на лікування збільшилася в світі на 10%. SPA і Wellness-центри отримують близько \$ 60 млрд. доходу по всьому світу. На Європу припадає третини закладів СПА-туризму у світі та близько 40% світового доходу відповідно до SRI International (американський некомерційний, незалежний дослідницький центр). Азія/Тихоокеанський регіон і Північна Америка є наступними за величиною ринків СПА-туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. СПА-туризм – тематика доволі популярна у туристських виданнях, але це стосується більше електронних джерел, де переважають матеріали рекламного характеру з

метою приваблення туристів. Серед нечисленних наукових публікацій можна виділити праці Любіцевої О.О. [5], Смирнова І.Г. [8,9], Мальської М.П. [6], а також Бержакова М.Б. [3], Бабкіна А.В. [2] та Александрової А.Ю. [1]. Але при цьому, недостатньо уваги приділено розкриттю основних світових DESTИНАЦІЙ СПА-туризму.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. При певній кількості літератури, що надає загальну характеристику СПА-туризму як важливому напрямку туристичного бізнесу, все ж таки недостатньо уваги приділено глибшій характеристиці провідних світових DESTИНАЦІЙ цього напрямку.

Виклад основного матеріалу. СПА-туризм як різновид лікувально-оздоровчого туризму відноситься до найбільш стародавніх та популярних видів туристської індустрії. Цей вид туризму за його важливістю можна назвати одним з головних видів туризму, оскільки в його основі лежить турбота про здоров'я людини як головної цінності життя. СПА-туризм має давню та багату історію. Ще з античних часів люди навчилися використовувати мінеральні води в лікувальних цілях. Вже стародавні греки, щоб поправити своє здоров'я, відправлялися в святилище бога-цілителя Асклепія в Епідаврї - там були готелі, лазні, школи гімнастики. Курортологія як основа СПА-туризму почала активно розвиватися в Європі, починаючи з XVII століття [2]. Походження назви СПА-туризму має два варіанти. Перший варіант: у перекладі з латинської мови слово SPA («sanitus per aqua») означає здоров'я за допомогою води. Фактично ж під терміном СПА розуміється комплекс процедур, спрямованих на відновлення здоров'я, поліпшення зовнішнього вигляду і відновлення гармонії тіла й душі людини [13]. Другий варіант походження назви пов'язаний з назвою бельгійського курорту Спа, який був найпопулярнішим курортом Європи у XVIII-XIX ст. Саме до цього курорту приїздила під час своєї весільної подорожі Софія Вітт-Потоцька у XVIII ст. Цей курорт зберігав популярність в XIX і на початку XX ст. Так, саме тут був проведений перший світовий конкурс краси, а під час I Світової війни тут знаходилася ставка німецького кайзера Вільгельма.

Головними напрямками СПА-туризму є бальнеологія та таласотерапія. Бальнеологія (від лат. balneum - ванна, купання + грец. logos - вчення) - розділ курортології, що вивчає лікувальні мінеральні води, їх походження, фізико-хімічні властивості, вплив на організм при різних захворюваннях, що розробляє показання до застосування в лікувально-профілактичних цілях. На бальнеологічних курортах головним природним лікувальним фактором є природні мінеральні води. Вони рекомендуються для зовнішнього (ванни, басейни) і внутрішнього (пиття, інгаляції) споживання. Мінеральні води допомагають вилікуватися від численних недуг: захворювання шлунково-кишкового тракту, серцево-судинної і нервової системи, опорно-рухового апарату. Бальнеологія почала розвиватися ще в стародавні часи. Перші відомості про неї містяться в індуській книзі «Рігведа» («Наука життя»), написаної за 1500 років до н. е.

Таласотерапія - (грец. *thalassa* - море; *therapia* – лікування, тобто – лікування морем) розділ клінічної медицини, що вивчає властивості приморського клімату, морської води підігрітої до +33°C, водоростей, морських грязей та інших продуктів моря і механізми їх дії на організм людини при лікувально-профілактичному застосуванні. [21]

Кліматичні курорти є досить різноманітними та характеризуються сприятливим кліматом і мікрокліматом. Найбільш поширений тип кліматичних курортів – приморський (60,3% в структурі кліматичних курортів світу. Все більше і більше туристів відкривають для себе можливість поєднувати відпочинок на морі з ефективним лікуванням. Морський клімат дозволяє впоратися з багатьма недугами: захворювання крові, кісткової тканини, лімфатичних залоз.

В даний час таласотерапія займає одне з провідних місць серед методів лікування і оздоровлення багатьох світових курортів та є невід'ємною частиною СПА-індустрії в світі. Галузь СПА-туризму є досить відомою в світі, яка розвивалась ще з давніх-давен. Наразі СПА-туризм розвивається високими темпами і стає все більш популярним у всьому світі. Мало того, що це оздоровлення, лікування та релаксація для людей, так це ще і прибуток для приймаючих туристів країн. Наприклад, Чехія приймає близько 3 млн. чоловік з більш ніж 70 країн світу, а на території Німеччини розташовано більше як 300 СПА-курортів, які приймають понад 1 млн осіб з країн Європи, США і Канади. СПА-курорти Мертвого моря, яке належить Ізраїлю та Йорданії, щорічно приймає більш ніж 9 млн. туристів. Також багато всесвітньо відомих курортів (Віші, Евіан) і центрів таласотерапії, які знаходяться у Франції [18].

Таблиця 1.

Найпопулярніші дестинації СПА-туризму в світі

<i>Кількість туристів/рік (млн. чол.)</i>	<i>Дохід/рік (млрд. дол.)</i>	<i>Основні СПА-курорти</i>
<i>Німеччина</i>		
242 [22]	29,1	Баден-Баден, Вісбаден
<i>Франція</i>		
35,7	56	Віші, Біаріцц, Евіан
<i>Мертве море (Йорданія, Ізраїль)</i>		
9,3 млн. (Йорданія – 6 млн., Ізраїль - 3,3 млн.)	3,5 млрд. дол. (1 млрд. – Йорданія та 2,5 млрд. Ізраїль)	Пляжі Амман, Сваймех (Йорданія), Калія Біч, Неве Мідбар-Біч (Ізраїль)
<i>Болгарія</i>		
9	6,4	Золоті піски, Санданскі
<i>Чехія</i>		
3,3	5	Карлові Вари, Тепліце, Яхимов

З зазначеного можна зробити висновок, що нині СПА-туризм у світі розвивається досить динамічно і його темпи перевищують темпи розвитку

індустрії туризму в цілому. Але при цьому туристичні потоки в СПА-туризм концентруються у порівняно невеликій кількості дестинацій, які і відображають географію СПА-курортів та СПА-туризму. Як ми вже згадували, в XVIII столітті в Європі найвідомішим був курорт Спа в Бельгії, куди щорічно з'їжджалося все шляхетне суспільство Європи (включаючи і Україну, як показує приклад С. Вітт-Потоцької). [8] На сьогодні бельгійський курорт Спа втратив своє виняткове значення в Європі, натомість зараз найпопулярнішими є таких п'ять дестинацій, серед яких найбільшими за кількістю туристів є: Німеччина (242 млн.), Франція (35,7 млн.), Мертве море (9,3 млн.), Болгарія (9 млн.), та Чехія (3,3 млн. туристів). Найвідомішим центром СПА-туризму в Німеччині є «Баден-Баден», в Франції – «Віші», в Болгарії – «Золоті піски», а в Чехії – «Карлові Вари».

Таблиця 2.

Головні центри СПА-туризму в світі [9]

№	Країна/курорт/ загальна вартість туру*	Особливості	Оздоровча спеціалізація	СПА- програма, вартість туру	Екскурсії, визначні пам'ятки
1	Болгарія: Золоті піски (800 у.о.)	Два лікувальних чинника: море та артезіанські свердловини зі слабомінералізованими водами	Лікування дихальних шляхів, захворювань нервової системи	Бальнеологія, таласотерапія (близько 150 у.о.)	Екскурсія «Балчик – мис Калиакра» - відвідання резиденції румунської королеви Марії. Головні пам'ятки: величезні алеї троянд та кактусів (3 м висотою). Найближче велике місто - Варна, яке було побудовано 7 тис. років тому, тут містяться 2 комплекси римських термальних лазень.
2	Чехія: Карлові Вари (900 у.о.)	Курорт зазнав слави міжнародної оздоровниці завдяки своїм мінеральним джерелам (12 гарячих та 1 холодне)	Захворювання шлунково- кишкового тракту, проток внутрішньої секреції, опорно- рухового апарату, цукровий діабет	Бальнеологія. Зазвичай СПА- програми включено до вартості турпакета	Пізнавальна оглядово- пішохідна екскурсія Карловими Варами, відвідування музею-заводу найпопулярнішого чеського напою. «Бехеровка».
3	Йорданія: Мертве море (1000 у.о.)	Особливе ультрафіолетове	Шкіряні захворювання,	Таласотерапія (близько 300	Екскурсія до Петри –

		випромінювання (відсутній шкідливий вплив через наявність у повітрі «парасольки» з мінеральних аерозолів). Головні «ліки» - вода Мертвого моря, насичена різноманітними мінеральними солями та мікроелементами	порушення опорно-рухового апарату, хвороби м'язів та сухожиль, неврози	у.о.)	«рожевого» міста, де міститься понад 800 пам'яток стародавньої архітектури. Поблизу міста розташований унікальний палац, вирізаний у скелі.
4	Німеччина: Баден-Баден (1200 у.о.)	Курорт розташований у лісовій зоні на висоті 112-1003 м над рівнем моря. Основний лікувальний чинник – термальні (до +68,8 С) джерела мінеральних вод	Порушення обміну речовин, захворювання органів травлення, серцево-судинної системи, гінекологія, алергії	Бальнеологія (близько 800 у.о.)	Екскурсія до «Європи-парку» (німецького «Діснейленду») – 45 км від Баден-Бадена. Парк складається з тематичних регіонів: Німеччина, Франція, Італія, Швейцарія, Австрія, Росія, Іспанія, Англія, Нідерланди, Скандинавія, Шотландія, Країна вікінгів
5	Франція: Віші (1500 у.о.)	Розташований у центрі Франції на берегах озер та річки. Відомий своїми термальними джерелами, яких нараховується 15, з них 6 – з питною мінеральною водою. Температура води в джерелах – від 15 до 75С	Захворювання шкіри, порушення опорно-рухового апарату, органів травлення, порушення обміну речовин	Бальнеологія. Вартість СПА-процедур зазвичай включено до вартості туру	Екскурсія до Парку Вулканів, розташованого поруч з Віші. Тут можна потрапити до центру згаслого вулкану. Також екскурсії до середньовічних замків. У 3 годинах їзди від курорту - Париж

Вартість тур пакета для 1 особи (7 днів, переліт, трансфер, готель 4, напівпансіон (сніданок + вечеря).

Німеччина – одна з відомих країн, яка спеціалізується на оздоровчо-лікувальних курортах. У Німеччині самою відомою дестинацією є «Баден-Баден». Причиною такої популярності є термальні джерела, цілюща сила яких була відома ще стародавнім римлянам в III столітті. Лікувальний курс в Баден-Бадені рекомендований при загальній слабкості і млявості, порушеннях рухового апарату, функціональних розладах після інсульту і ще цілого ряду захворювань. В даний час використовується 20 джерел, температура яких коливається від +56 до +69.

«Вісбаден» нараховує близько 26 термальних джерел, які відомі ще з часів Римської імперії - перша відома згадка відноситься до 77 р. н. е. в «Природній історії» Плінія Старшого. Місце називалося тоді «Aquaе Mattiacorum» (рос. Джерела Маттіаков) по імені проживав в цих місцях

дружнього римлянам хаттського племені. Сьогодні у «Вісбадені» працює кілька термальних центрів. Величезний саунний ландшафт оточує римсько-ірландські лазні в знаменитих Термах Кайзера Фрідріха (Kaiser-Friedrich-Therme), який розташовується на 1 450 квадратних метрах загальної площі. Гарячі ванни температурою 34 ° і 37 ° С, класичні римсько-ірландські парні (42-45 ° С), російська лазня і фінська сауна (85-90 ° С), санаріум - спеціальна сауна з ароматичними маслами, кольорово- та світлотерапії, прохолодний освіжаючий басейн (22-24 ° С) та інше.

Крім уже згаданих «Баден-Бадена» і «Вісбадена», найбільш відомими бальнеологічними курортами є «Баденвейлер», «Вільдбад» і «Байерсбронн», які розташовані біля підніжжя гірського масиву Шварцвальд, Бад-Хомбург і Бад-Наухайм - недалеко від Франкфурта-на-Майні, «Ахен» - на заході країни. Серед кліматичних курортів переважають гірські і лісові («Кведлінбург», «Оберхоф», «Фюссен»), а також приморські («Вангероге», «Дамі», «Травемюнде», «Хайлігенхафен»). Профілактичні та реабілітаційні програми, пропонувані німецькими кліматичними і бальнеологічними центрами, користуються попитом у жителів Франції, Бельгії, Люксембургу та США.

Франція. СПА-туризм у Франції представляє важливий аспект економіки країни. На території Франції розташовано безліч всесвітньо відомих оздоровчих курортів. Рівень обслуговування тут дуже високий, тому вони вважаються одними з найдорожчих у світі. Наявність морської води і м'який клімат сприяли розвитку таласотерапії. В Інститутах таласотерапії допомагають у випадках послаблення імунітету, перевтоми, порушення кровообігу, зайвої ваги, болів у суглобах і спині. Також відомі всьому світу і мінеральні курорти Франції. За допомогою інгаляцій і питних курсів лікують захворювання нирок, кишково-шлункового тракту, печінки і ЛОР-захворювання. «Віші» - курорт, який розташований в центральному районі Франції, в 3,5 годинах від Парижа. Він знаменитий своїми мінеральними ваннами та косметичними засобами Vichy. У лікуванні використовуються гідрокарбонатно-натрієві води п'ятнадцяти джерел, шість з яких – питні. Температура вод джерел коливається від +16 до +75 градусів. Тут пропонуються питні курси, різні види ванн, аквааеробіка, грязе- і водоростелікування та ін. На курорті є 2 великі лікарні - «Дім» і «Калу», а також оздоровчий центр «Селестен» [18].

«Біаріц» на Атлантичному узбережжі відомий своїм Інститутом таласотерапії. Основні його клієнти – люди зі станом фізичного та нервового виснаження, люди з надмірною вагою, люди, які часто хворіють респіраторними захворюваннями, захворюваннями опорно-рухового апарату (болями в спині, суглобах), люди з ослабленим імунітетом. В Інституті застосовуються всі сучасні методи таласотерапії: різні види душів, підводний масаж, ультразвукове лікування, морські аерозолі, водорослева терапія, електротерапія.

«Дакс» - це курорт із застосуванням термальних вод і лікувальних грязей. Температура термальних вод тут досягає +64 градусів, вона містить

у собі радон, сірку, залізо, кальцій і магній. Сульфатно-мулові лікувальні грязі містять особливу флору - біоглею. За допомогою процедур, запропонованих на курорті, лікують різні види артрозу і артриту, суглобові та м'язові болі, ендокринологічні захворювання та ін.

Курорт «Евіан» - розташований на березі Женевського озера. Головним компонентом лікувальних курсів є відома мінеральна вода Евіан. Це слабомінеральна, бікарбонатна вода з невеликим вмістом магнію. Вона допомагає при стані хронічної втоми і стресу, при необхідності поліпшення фізичної форми, при порушенні обміну речовин. Лікування включає в себе питний курс, курси бальнеотерапії, дієтичне харчування і косметичні процедури для обличчя і тіла.

Йорданія – Ізраїль. Мертве море («Море солі»; араб. *تيملارحبال* 'Аль-Бахр Аль-Маййіт - «Мертве море»; також Асфальтове море) - безстічне солоне озеро між Ізраїлем, Йорданією та Палестинською автономією. Мертве море це одна із самих солоних на Землі, солоність досягає 33,7%. Води Мертвого моря містять в 80 разів більше броду, у 35 разів більше магнію і в 10 разів більше солі, ніж океан. Свою назву воно отримало через те, що в його водах з 30% концентрацією солей і мінеральних речовин практично немає живих організмів [14].

Мертве море наповнене солями та мінералами, поклади лікувальних пелюїдних грязей і кліматичні особливості регіону допомагають людям позбутися від астми, дерматологічних, ревматологічних захворювань, а також провести загальне оздоровлення організму. Особливий хімічний склад води сприяє відновленню енергії і омолодженню організму. Бром заспокоює нервову систему, магній стимулює тонус і освіжає шкіру. Високою щільністю пояснюється така феноменальна властивість води Мертвого моря, як утримувати на поверхні тіло людини, навіть якщо вона абсолютно позбавлена навичок плавання. Перебування в стані «невагомості» в цілющій природної купальні не проста забава, це ефективна оздоровча процедура, показана, перш за все людям із захворюваннями суглобів. Грязі ж Мертвого моря знаходять широке застосування в косметології у вигляді масок. Кремів та скрабів.

Прибуваючих на Мертве море туристів вражає тутешнє повітря. Вже після десяти сеансів сонячних ванн самопочуття пацієнтів покращується, шкіра поступово стає чистою і гладкою, зберігаючи відновлені якості після закінчення курсу лікування.

Болгарія – це найвідоміша країна, яка пропонує весь спектр СПА-туризму. Країна обдарована численними гарячими, теплими і холодними мінеральними джерелами. Тут зустрічаються всі існуючі в природі види мінеральної води. Сьогодні в Болгарії налічується більше 250 гідротермальних родовищ і більше 900 джерел і артезіанських свердловин. Найбільша кількість джерел мінеральної води, переважно, слабомінералізованої, знаходиться в Південно-Західній Болгарії. [16].

Величезне багатство лікувальних факторів, якими володіє Болгарія, дозволяє проводити ефективне лікування різних захворювань. Кращі

лікувальні курорти всередині країни це – «Хисаря», «Велінград», «Банкя», «Санданські». «Санданські» – бальнеокліматичний курорт, що завоював собі беззаперечний авторитет як лікувально-профілактичний курорт для лікування дихальних захворювань. В «Санданські» є спеціалізована лікарня для реабілітації легеневих захворювань і сучасний СПА-готель.

Термальні води Болгарії - завжди були одними з найцінніших ресурсів країни і золотий ключ до процвітання болгарського туризму. З надр болгарської землі (часто з глибини понад 2000 м.) на поверхню виходить більше 800 гідромінеральних джерел, згрупованих приблизно в 6240 місцях, з температурою води від 37 до 101 градуса ° С. Різноманітність мінеральних вод на території Болгарії величезна, яка не має аналогів в Європі. На курорті «Сапарева Баня» з надр землі б'є ключем вода, найгарячіша на Балканському півострові. Одержала широку популярність, природно-газована мінеральна вода - третя у своєму роді в світі. Цілюща вода Мерічлері, за своїми якостями схожа на мінеральну воду «Карлових Вар» та «Віші», була удостоєна золотою медаллю на міжнародній виставці в Лондоні (1907 р.). Сучасний республіканський грязелікувальний центр в м. Поморіє - найбільший на Балканах - являє собою істотну деталь в загальному вигляді болгарської бальнеології. Відновлювальна і зміцнювальна сила мінеральних вод була відома і була використана на болгарських землях тисячоліттями.

Курортний комплекс «Золоті піски». Це найбільший комплекс в околицях Варни. Тут є кілька артезіанських свердловин зі слабомінералізованими водами, які збирають у загальний каптаж і підводять до багатьох баз в комплексі. Курортний комплекс «Албена» (околиці Добрич) - один з найпривабливіших морських бальнеолікувальних курортів в Болгарії. Мінеральна вода там слабо мінералізована. У кліматобальнеологічному центрі Добруджа до уваги клієнтів пропонуються різні курси лікування: гідротерапія, грязелікування, термотерапія, бальнеотерапія та фітотерапія. Тут застосовують також апітерапію, засновану на методі доктора Пунчикової - внутрішнє та зовнішнє застосування продуктів бджільництва

Чехія – країна, одна з лідерів серед європейських країн за туристськими прибуттями на санаторно-курортне лікування. Найбільш відомий чеський СПА-курорт – «Карлові Вари». Історія курорту нерозривно пов'язана з відкриттям та освоєнням джерел мінеральних вод. Згідно з легендою, перше цілюще джерело відкрив імператор Карл IV, полюючи в цих місцях. Слідом за першим були знайдені й інші джерела, яких наразі нараховується близько 12. Найбільш потужний серед них - «Вржидло». Він являє собою гейзер, що викидає близько 2000 л гарячої води за хвилину на висоту 12 м. За своїм хімічним складом карловарські мінеральні води є бікарбонат-сірчано-хлориднонатрієві. Багато людей здавна приїздило на курорт, щоб поправити здоров'я, побували тут Петро I і Карл Маркс, Бетховен і Бісмарк, а також Гете, Тургенєв, Зигмунд Фрейд та ін.

Крім Карлових Вар, на території Чехії знаходяться один з

найстаріших в Європі курорт «Теплице», перший в світі радоновий санаторний курорт «Яхимов» (тут лікують хвороби опорно-рухового апарату і деякі хвороби нервової системи), курорти «Маріанські Лазне» (на курорті і в найближчих околицях налічується близько 140 джерел мінеральної води, з яких для лікувальних цілей використовуються 39), а також «Лугачовіце» - найбільший курорт Східної Чехії, для лікування в якому використовується не тільки вода, але і спеціальні грязі. Основну групу хвороб, які тут лікують, складають хвороби дихальних шляхів, захворювання травного тракту та обміну речовин [12].

Висновки. Відпочинок людини у спеціальній літературі називається рекреацією, а її поведінка, направлена на задоволення своїх потреб у відпочинку – рекреаційною діяльністю. Нині величезна увага приділяється оздоровленню, на цьому етапі і склалась потужна туристична індустрія як СПА-туризм.

СПА-туризм – це оздоровлююча туристична діяльність, яка включає два важливих напрямки: таласотерапію (кліматичні морські курорти) та бальнеологію (мінеральні джерела). Ці напрямки були відомі ще з давніх часів, сам Гіппократ радив використовувати воду для позбавлення від безлічі недуг. В даний час СПА-індустрія найкраще розвинена у Франції (більше 100 СПА-курортів), в Німеччині (лідер серед європейських країн за туристськими прибуттями на санаторно-оздоровлююче лікування), в Чехії та Болгарії, де представлені майже всі види мінеральних вод. Також значні успіхи в розвитку SPA-туризму зробив Ізраїль, що перетворив Мертве море у всесвітньо відомий центр оздоровлення. Говорячи про кількість прибуттів (наприклад, Болгарія – 9 млн. туристів щорічно, Мертве море – близько 9,3 млн. туристів) можна окреслити світовий дохід в галуззі СПА-туризму, який складає близько 70 млрд. доларів США.

Плюс до того, темпи розвитку СПА-туризму збільшуються з кожним роком принаймні в два рази, що дозволяє все більше і більше розширювати інфраструктуру СПА, удосконалювати СПА-процедури та заохочувати туристів з різних куточків світу. Таким чином, на сучасному етапі перспективи організації та розвитку СПА-туризму можуть бути орієнтовані як на використання вже існуючої мережі СПА-курортів, так і на удосконалення їх – реконструкцію баз відпочинку, будівництво нових здравниць та готелів і т.д. З усього цього ми можемо зробити загальний висновок, що СПА-туризм – це перспективний бізнес, орієнтований у майбутнє задля оздоровлення, оскільки це головна мета СПА-туризму, а також рекреації як задоволення потреб суспільства. Україна повинна долучатися до цих світових тенденцій в галузі СПА-туризму.

Список використаних джерел:

1. Александрова А.Ю. Международный туризм: учебник / А.Ю. Александрова. — 2-е изд. перераб. и доп. — М. : КНОРУС, 2010. — 464 с.
2. Бабкин А.В. Специальные виды туризма. Учебное пособие / А.В. Бабкин. — Ростов-на-Дону: Советский спорт, 2008г. - 117 стр.

3. Биржаков М.Б. Введение в туризм. / М.Б. Биржаков. — М–СПб.: «Издательский Дом ГЕРДА», 2001. — 320 с.
4. Кусков А.С., Лысикова О.В. Курортология и оздоровительный туризм. / А.С. Кусков, О.В. Лысикова – Ростов: Феникс, 2004.
5. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг: Навч. пос. / О.О.Любіцева — К.: Альтерпрес, 2002. — 232 с.
6. Мальська М.П., Гамкало М.З., Бордун О.Ю. Туристичне краєзнавство. Європа / М.П. Мальська, М.З. Гамкало., О.Ю. Бордун – К.: ЦУЛ, 2009. – 224 с.
7. Миронов Ю.Б. Маркетинг в туризмі: Конспект лекцій. / Ю.Б. Миронов – К.: Основи, 2004.
8. Смирнов І.Г. Софія Віт-Потоцька та її внесок у розвиток туризму в Україні в контексті ЄВРО-2012 / І.Г. Смирнов // Географія та туризм. – 2011.-Вип.14.
9. Смирнов І.Г. Бізнесові основи міжнародного туризму. / І.Г. Смирнов - К.: ВПЦ «Київський університет», 2007. - 112 с.
10. Соколова М.В. История туризма. Учебное пособие / М.В. Соколова - М.: Мастерство, 2002. - 352 с.
11. Туристичне країнознавство: країни-лідери туризму / Заг. ред. проф. О. О. Любіцевої. – К., 2008.
12. Medforce. Что такое спа-туризм? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medforce.ru/krasota-i-zdorove/chto-takoe-spa-turizm.html>
13. Spa Services Industry Profile. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.firstresearch.com/Industry-Research/Spa-Services.html>
14. The Dead Sea.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://goisrael.com/Tourism_Eng/Tourist%20Information/Discover%20Israel/Geographic%20Regions/Pages/The%20Dead%20Sea%20General%20Info.aspx
15. Алмазов Ю. Бальнеотерапия. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apteka.potrebitel.ru/balneoterapiya.shtml>
16. Бальнеология в Болгарии. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zvput.ru/goto/bolgaria/font-color-greenbalneologia-v-bolgarii-font/>
17. Бальнеотерапия – лечение на водах.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://garmonya.com.ua/ru/vse_o_balneologii.html
18. Курорт Виши: сокровищница здоровья и красоты. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nicefrance.ru/oteli-i-kurorty/kurort-vishi-sokrovishhnica-zdorovya-i-krasoty/>
19. Оздоровительный туризм. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Оздоровительный_туризм
20. Талассотерапия – ближе к морю! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hnb.com.ua/articles/s-zdorovie-talassoterapiya_blizhe_k_moryu-1276
21. Талассотерапия. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Талассотерапия>
22. Туризм в Германии. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Туризм_в_Германии
23. Туризм в Иордании. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Туризм_в_Иордании

Список использованных источников:

1. Александрова А.Ю. Международный туризм: учебник / А.Ю. Александрова. – Второе изд. перераб. и доп. - М.: КНОРУС, 2010. - 464 с.
2. Бабкин А.В. Специальные виды туризма. Учебное пособие / А.В. Бабкин. - Ростов-на-Дону: Советский спорт, 2008г. - 117 стр.
3. Биржаков М.Б. Введение в туризм. / М.Б. Биржаков. - М–СПб .: «Издательский Дом Герда», 2001. - 320 с.

4. Кусков А.С., Лысиков А.В. Курортология и оздоровительный туризм. / А.С. Кусков, А.В. Лысиков - Ростов: Феникс, 2004.
5. Любицева А.А. Рынок туристических услуг: Учеб. пос. / О.О.Любицева - М.: Альтерпрес, 2002. - 232 с.
6. Гамкало М.З., Бордун А.Ю. Туристическое краеведение. Европа / М.П. Сайт для, М.З. Гамкало., А.Ю. Бордун - М.: ЦУЛ, 2009. - 224 с.
7. Миронов Ю.Б. Маркетинг в туризме: Конспект лекций. / Ю.Б. Миронов - К.: Основы, в 2004.
8. Смирнов И. София Витт-Потоцкой и ее вклад в развитие туризма в Украине в контексте Евро-2012 / И.Г. Смирнов // География и туризм. - 2011.-Вип.14.
9. Смирнов И. Бизнес основы международного туризма. / И. Смирнов - М.: ИПЦ «Киевский университет», 2007. - 112 с.
10. Соколова М.В. История туризма. Учебное пособие / М.В. Соколова - М.: Мастерство, 2002. - 352 с.
11. Туристическое страноведение: страны-лидеры туризма / общ. ред. проф. А. А. ЛЮБИЦЕВА. - М., 2008.
12. Medforce. Что такое спа-туризм? [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://medforce.ru/krasota-i-zdorove/chto-takoe-spa-turizm.html>
13. Spa Services Industry Profile. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.firstresearch.com/Industry-Research/Spa-Services.html>
14. The Dead Sea. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://goisrael.com/Tourism_Eng/Tourist%20Information/Discover%20Israel/Geographic%20Regions/Pages/The%20Dead%20Sea%20General%20Info.aspx
15. Алмазов Ю. Бальнеотерапия. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://apteka.potrebitel.ru/balneoterapiya.shtml>
16. Бальнеология в Болгарии. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.zvput.ru/goto/bolgaria/font-color-greenbalneologia-v-bolgarii-font/>
17. Бальнеотерапия - лечение на водах. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://garmonya.com.ua/ru/vse_o_balneologii.html
18. Курорт Виши: сокровищница здоровья и красоты. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://nicefrance.ru/oteli-i-kurorty/kurort-vishi-sokrovishhnica-zdorovya-i-krasoty/>
19. Оздоровительный туризм. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Оздоровительный_туризм
20. Талассотерапия - ближе к морю! [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://hnb.com.ua/articles/s-zdorovie-talassoterapiya_blizhe_k_moryu-1276
21. Талассотерапия. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Талассотерапия>
22. Туризм в Германии. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Туризм_в_Германии
23. Туризм в Иордании. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Туризм_в_Иордании

References:

1. Aleksandrova A.U. International tourism: Textbook / A.U. Aleksandrova. - 2nd ed. rev. and add. - Moscow: KNORUS, 2010. - 464 p.
2. Babkyn A. V. Special types of tourism. Uchebnoe posobyie / A.V. Babkyn. - Rostov-on-Don: Soviet sport, 2008. - 117 p.
3. Byrzhakov M.B. Introduction to tourism. / M.B. Byrzhakov. - M-Petersburg.: "Heard Publishing Home", 2001. - 320 p.
4. Kuskov A.S., Lisykova A.V. Kurortolohyya and health tourism. / A.S. Kuskov, A.V. Lisykova - Rostov: Phoenix, 2004.

5. Lyubitseva O.O. Market of tourist services: Training. Ref. / O.O. Lyubitseva - K .: Alterpres, 2002. - 232 p.
6. Malska M.P., Gamkalo M.Z., Bordun O.U. Tourist geography: Europe / M.P. Malska, M.Z. Gamkalo., O.U. Bordun - K .: TSUL, 2009. - 224 p.
7. Mironov Y.B. Marketing in tourism: Lecture. / Y.B. Mironov - K .: Fundamentals, 2004.
8. Smirnov I.G. Sophia Witt-Potocka and its contribution to tourism development in Ukraine in the context of EURO 2012 / I.G. Smirnov // Geography and tourism. - 2011-Vol.14.
9. Smirnov I.G. Business basics of international tourism. / I.G. Smirnov - K .: CUP "Kyiv University", 2007. - 112 c.
10. Sokolov M.V. The history of tourism. Uchebnoe posobyie / M.V. Sokolov - M .: Mastery, 2002. - 352 p.
11. Tourism geography, the countries leading tourism / Common. Ed. prof. A.A. Lyubitsevoi. - K., 2008.
12. Medforce. What spa tourism mean? [Electronic resource]. - Access: <http://medforce.ru/krasota-i-zdorove/chto-takoe-spa-turizm.html>
13. Spa Services Industry Profile. [Electronic resource]. - Access: <http://www.firstresearch.com/Industry-Research/Spa-Services.html>
14. The Dead Sea. [Electronic resource]. - Access mode: http://goisrael.com/Tourism_Eng/Tourist%20Information/Discover%20Israel/Geographic%20Regions/Pages/The%20Dead%20Sea%20General%20Info.aspx
15. Almazov Yu. Balneotherapy. [Electronic resource]. - Access: <http://apteka.potrebitel.ru/balneoterapiya.shtml>
16. Balneology in Bulgaria. [Electronic resource]. - Access: <http://www.zvput.ru/goto/bolgaria/font-color-greenbalneologia-v-bolgarii-font/>
17. Balneotherapy - Treatment with water. [Electronic resource]. - Access: http://garmonya.com.ua/ru/vse_o_balneologii.html
18. Resort Vichy: Treasure trove of health and beauty. [Electronic resource]. - Access: <http://nicefrance.ru/oteli-i-kurorty/kurort-vishi-sokrovishhnica-zdorovya-i-krasoty/>
19. The health tourism. [Electronic resource]. - Access: http://ru.wikipedia.org/wiki/Оздоровительный_туризм
20. Thalassotherapy – closer to the sea! [Electronic resource]. - Access: http://hnb.com.ua/articles/s-zdorovie-talassoterapiya_bлизhe_k_moryu-1276
21. Thalassotherapy. [Electronic resource]. - Access: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Талассотерапия>
22. Tourism in Germany. [Electronic resource]. - Access: https://ru.wikipedia.org/wiki/Туризм_в_Германии
23. Tourism in Jordan. [Electronic resource]. - Access: https://ru.wikipedia.org/wiki/Туризм_в_Иордании